

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9So/96/2014
Identifikačné číslo spisu:	2013200289
Dátum vydania rozhodnutia:	27.04.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:2013200289.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Ľubice Filovej a JUDr. Judity Kokolevskej v právnej veci navrhovateľa: Ing. P. K., nar. XY, bytom F., zastúpeného splnomocneným zástupcom: JUDr. Jurajom Tkáčom, bytom Družicová 1, Bratislava, proti odporkyni: Sociálnej poisťovni, ústrediu, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, o zníženie starobného dôchodku, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trnave zo dňa 06. mája 2014, č. k. 38Sd/49/2013-79, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 06. mája 2014, č. k. 38Sd/49/2013-79, **p o t v r d z u j e**.

Navrhovateľovi náhradu trov odvolacieho konania **n e p r i z n á v a**.

Odôvodnenie

Napadnutým rozsudkom č. k. 38Sd/49/2013-79 zo dňa 06. mája 2014 Krajský súd v Trnave potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XY zo dňa 14. januára 2013 v spojení so zmenovým rozhodnutím č. XY zo dňa 25. júna 2013, ktorými odporkyňa znížila navrhovateľovi starobný dôchodok od 18. februára 2013 na sumu 605,30 eur. Navrhovateľovi nárok na náhradu trov konania krajský súd nepriznal.

Z obsahu administratívneho spisu krajskému súdu vyplynulo, že navrhovateľovi bol rozhodnutím zo dňa 18. decembra 2007 priznaný predčasný starobný dôchodok, pričom za roky 2000 - 2006 boli pre výšku tohto dôchodku zhodnotené vymeriavacie základy podľa hlásení zamestnávateľa I.T.E.I., s.r.o., Špačince. Tieto údaje boli použité aj pri zvýšení predčasného starobného dôchodku rozhodnutím zo dňa 10. novembra 2010. Mimoriadnou kontrolou mesačných vymeriavacích základov bolo zistené, že za roky 2000 až 2006 bol predčasný starobný dôchodok vymeraný z vymeriavacích základov, ktoré prevyšovali maximum vymeriavacieho základu za jednotlivé kalendárne roky. Na tom základe bolo podľa § 67 ods. 1, § 68 ods. 2, § 66 ods. 3, § 112 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. dňa 14. januára 2013 vydané rozhodnutie o znížení sumy dôchodkovej dávky od 18. februára 2013 z dôvodu použitia správnych vymeriavacích základov. Pričom bolo zohľadnené, že dovŕšením dôchodkového veku dňa XX. T. XXXX sa predčasný starobný

dôchodok stal starobným dôchodkom.

Čo sa týka námietky neuvedenia ustanovenia § 112 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v tomto rozhodnutí, tento nedostatok bol podľa názoru krajského súdu napravený vydaním zmenového rozhodnutia z 25. júna 2013, doplnujúceho podrobnejšie aj dôvody napadnutého rozhodnutia.

S názorom navrhovateľa o nemožnosti spätného zníženia dôchodkovej dávky postupom podľa § 112 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v nadväznosti na výsledky mimoriadnej kontroly len z toho dôvodu, že v čase pôvodného rozhodovania odporkyňa mala, resp. musela mať, vedomosť o tom, že zamestnávateľ navrhovateľa uvádzal v podkladoch pre Sociálnu poisťovňu nesprávne údaje o vymeriavacích základoch, ktoré prevyšovali zákonom stanovené maximum, sa krajský súd nestotožnil. Poukázal na to, že je povinnosťou účastníka, resp. jeho zamestnávateľa predkladať správne podklady a odporkyňa nemôže niesť zodpovednosť za každé možné pochybenie v údajoch, z ktorých vypočítava príslušnú dávku. Práve na ten účel zákon obsahuje ustanovenie § 112, ktorý umožňuje tak priznanie alebo zvýšenie, ako aj odňatie dávky najviac 3 roky späť od dátumu zistenia, že výška dávky, resp. jej priznanie či nepriznanie bolo nesprávne. Práve z tohto dôvodu existuje aj kompetencia pobočiek, ako aj ústredia, vykonávať kontroly vo veciach sociálneho poistenia na účely odstraňovania prípadných pochybení v súvislosti s dávkami sociálneho poistenia postupom v zmysle § 112 zákona č. 461/2003 Z. z.

Podľa názoru krajského súdu v tomto prípade nejde o osobitný druh obnovy konania, ale o zákonom predvídaný postup umožňujúci reagovať na výsledky zistení uskutočnenej kontroly. Nenašiel žiaden súvis medzi osobitnou úpravou konania vo veciach podľa zákona č. 461/2003 Z. z. upravenou v tretej časti zákona č. 461/2003 Z. z., výslovne vylučujúcou použitie Správneho poriadku na konanie, a navrhovateľom namietanou úpravou konania obsiahnutou v Správnom poriadku, vrátane úpravy podmienok pre obnovu konania.

Podľa názoru krajského súdu nie je dôvod presúvať zodpovednosť za akceptovanie nesprávnych údajov a ich použitie pri výpočte dávky na odporkyňu (čo by viedlo k časovo neobmedzenému vyplácaniu dávky v nedôvodnej výške), ako to podsúva navrhovateľ, pretože takýmto spôsobom by fakticky došlo k prechodu zodpovednosti za konanie poistenca/zamestnávateľa, uvádzajúceho nesprávne údaje, na odporkyňu. Rovnako nie je dôvod vyžadovať od odporkyne, aby odôvodňovala, prečo nekontrolovala správnosť údajov poskytnutých zamestnávateľom navrhovateľa, ktorý v prvom rade je povinný poskytovať správne údaje vo výkazoch a hláseniach, prípadne v opravných výkazoch a hláseniach, aby bolo možné nesprávne rozhodnutie o výške dávky odstrániť zákonným postupom. Je dostačujúce, ak odporkyňa v odôvodnení preukázala dôvodnosť vydania rozhodnutia poukazom na výsledky vykonanej kontroly, pričom správnosť výsledkov kontroly navrhovateľ nijako nespochybnil.

K námietke nezákonnosti zmenového rozhodnutia zo dňa 25. júna 2013 z dôvodu tvrdenej nepreskúmateľnosti (neuvedenie, ktorá časť pôvodného rozhodnutia je zmenená a ktorá zostáva v platnosti), krajský súd uviedol, že napriek tomu je z obsahu rozhodnutia evidentné, že došlo len k doplneniu ustanovenia § 112 ods. 3 zákona a k podrobnejšiemu odôvodneniu rozhodnutia, pričom samotný výrok o výške dôchodku je totožný.

Za relevantný dôvod na zrušenie rozhodnutia krajský súd nepovažoval ani namietané nesprávne poučenie vo veci odkladu vykonateľnosti, a ako bezpredmetnú vyhodnotil aj námietku uplynutia doby od vydania pôvodného rozhodnutia v nadväznosti na rozhodovanie o „obnove konania“, keďže práve ustanovenie § 112 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. umožňuje zníženie dávky, priznanej v nesprávnej výške.

Rozsudok napadol v zákonnej lehote odvolaním navrhovateľ. Uviedol, že napriek skutočnosti, že zákon č. 461/2003 Z.z. vylúčil konania podľa § 112 spod subsidiárnej pôsobnosti Správneho poriadku, nie je možné súhlasiť s názorom, že toto konanie sa nemá spravovať jeho princípmi, resp. že takéto konanie sa nespravuje základnými princípmi právneho štátu. Použitím výkladového pravidla *reductio ad absurdum*, by bolo možné dospieť k záveru, že Sociálna poisťovňa môže pristúpiť k prepočtu dôchodku aj po povedzme 30 rokoch odo dňa výpočtu starobnej dôchodkovej dávky. S poukazom na nielen sociálny,

ale aj ekonomický rozmer starobnej dôchodkovej dávky, kedy starobná dôchodková dávka predstavuje spravidla jediný ekonomický príjem dôchodcu, ktorý celý život pracoval, tvoril hodnoty pre štát a odvádza dane a odvody, je zrejmé, že dôchodca musí mať garanciu, že raz priznaná dávka starobného dôchodku je konečná, a že ju nebude môcť Sociálna poisťovňa kedykoľvek meniť. Ak by tomu tak bolo, tak starý človek by až tesne do svojej smrti žil v neistote, že príde k prepočtu raz priznanej dôchodkovej dávky. Navrhovateľ má za to, že (s poukazom na sociálny charakter dôchodkovej dávky) musí existovať maximálna lehota, kedy je možné revidovať raz priznanú dôchodkovú dávku. Vylúčenie subsidiárnej pôsobnosti Správneho poriadku v časti týkajúcej sa konania podľa § 112 zákona č. 461/2003 Z.z. sa týka osobitostí konania - spôsob začatia, vedenia, dokazovania, nazerania do spisu a pod.

Navrhovateľ ďalej namietal, že prvostupňový súd v odôvodnení rozsudku priznal, že určitá limitácia revízie dôchodku je stanovená, keď uviedol, že ustanovenie § 112 zákona č. 461/2003 Z.z. umožňuje priznanie alebo zvýšenie rovnako ako odňatie dávky najviac 3 roky spätne od dátumu zistenia skutočnosti nasvedčujúcej tomu, že výška dávky, resp. jej priznanie, či nepriznanie bolo nesprávne, neuviedol však či táto 3 ročná lehota bola v danom prípade zachovaná. Z obsahu rozhodnutia navrhovateľ vyvodil, že krajský súd mal za to, že bola, s čím však nesúhlasil. Raz priznané práva by sa nemali fyzickej osobe odnímať, len vo výnimočných prípadoch. Právoplatné rozhodnutie správneho orgánu je záväzné aj pre správny orgán. Odporkyňa ako aj prvostupňový súd sa podľa názoru navrhovateľa vo svojich rozhodnutiach opomínajú vyjadriť k tej skutočnosti, že odporkyňa nielenže mala k dispozícii všetky relevantné podklady potrebné pre správne určenie výšky dôchodkovej dávky, ale mala možnosť pri opakovanom prehodnocovaní výšky dôchodkovej dávky po návrhu navrhovateľa tieto údaje opätovne zisťovať. Keď správny orgán v prvej kontrole nič nenašiel a v druhej kontrole kontrolovanému niečo vytkol, musia sa zákony aplikovať ústavne konformným spôsobom (musí sa uprednostniť výklad právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv).

Navrhovateľ v odvolaní tiež uviedol, že konanie o priznanie dôchodkovej dávky je návrhovým konaním. Podstatou návrhového konania o priznanie dôchodkovej dávky je skutočnosť, že odporkyňa nemôže priznať dôchodkovú dávku, pokiaľ o ňu žiadateľ sám nepožiada. V ďalšej časti však konanie o priznanie dôchodkovej dávky predstavuje uzavreté samostatné konanie, kde odporkyňa z úradnej povinnosti vychádza zo svojich údajov, pričom však vždy musí rešpektovať princíp materiálnej pravdy rozhodnutia. Zo skutočnosti, že existuje rozhodnutie odporkyne, ktoré je predmetom tohto konania, podľa názoru navrhovateľa vyplýva, že odporkyňa sa neriadila pri stanovovaní pôvodnej výšky dôchodkovej dávky princípom materiálnej pravdy. Mal za to, že dátum zistenia skutočnosti nasvedčujúcej tomu, že výška dávky, resp. jej priznanie, či nepriznanie, bolo nesprávne, sa má počítať odo dňa dátumu, kedy sa odporkyňa dozvedela, resp. mohla dozvedieť o týchto skutočnostiach. V roku 2007, kedy odporkyňa určovala pôvodnú výšku dôchodkovej dávky, podľa jeho názoru, mala, resp. mala mať všetky údaje o výške príslušných vymeriavacích základov, a teda pri dodržaní princípu materiálnej pravdy mala odporkyňa zo správnych hodnôt vychádzať už v roku 2007. Navrhovateľ nepopieral mechanizmus oprávnenia kontrol odporkyne u zamestnancov a prípadného súvisu týchto kontrol s možnou úpravou dôchodkovej dávky. Odmietol však mechanické spájanie týchto dvoch inštitútov. Podľa názoru navrhovateľa je možné opätovne prehodnocovať dôchodkovú dávku na základe kontrol, z ktorých vyplynuli nové skutočnosti (ktoré neboli v čase pôvodného vydania rozhodnutia známe), napr. keď výška skutočne vyplatenej mzdy bola iná ako mzdy deklarovanej do poisťovní. Odporkyňa nestihla vyššie uvedenú 3 ročnú lehotu. Nie zamestnanec alebo zamestnávateľ, ale odporkyňa rozhoduje o výpočte. Uviedol, že je sankcionovaný znížením dôchodkovej dávky za nekonanie, resp. nedbanlivosť odporkyne, ktorá nebola jednorazová (v roku 2007, kedy došlo k určeniu výšky), ale pretrvávala roky (opätovné kontroly u zamestnávateľa, resp. prepočet dôchodku navrhovateľa).

Navrhovateľ nesúhlasil, že je dostačujúce, ak odporkyňa preukázala „dôvodnosť“ vydania rozhodnutia poukazom na výsledky vykonanej kontroly, nakoľko v zmysle (českej) judikatúry nepostačuje len odkaz na kontrolné zistenia. Rovnako nesúhlasil, že by správnosť výsledkov kontroly nijako nespochybnil. Uviedol, že nie je aktívne vecne legitimovaným subjektom oprávneným podať akýkoľvek

revízný prostriedok voči kontrolným nálezom.

Odporkyňa navrhla napadnuté uznesenie krajského súdu ako vecne správne potvrdiť. Uviedla, že § 112 ods. 3 zákona oprávňuje Sociálnu poisťovňu kedykoľvek, keď zistí, že sa dávka priznala vo vyššej sume ako patrí, vykonať nápravu vo výške dôchodku, pričom nie je rozhodujúce, z akých dôvodov sa dávka priznala v nesprávnej sume. Suma starobného dôchodku sa znížila po vykonaní mimoriadnej kontroly mesačných vymeriavacích základov za obdobie od 01. decembra 1998 do 31. októbra 2011 u zamestnávateľa I.T.E.I., s. r. o., Špačince, a ich správnom započítaní. Nesúhlasila ani s tvrdením navrhovateľa, že konanie o znížení starobného dôchodku je osobitným prípadom obnovy konania. Obnovu konania upravuje ustanovenie § 221 zákona, a týka sa nedávkového konania, ktoré bolo ukončené rozhodnutím, ktoré je právoplatné, čo však nie je prípad navrhovateľa.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O. s. p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie v súlade s § 214 ods. 2 O. s. p. bez nariadenia pojednávania, a dospel k záveru, že odvolanie navrhovateľa nie je dôvodné.

Podľa § 172 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) na konanie vo veciach sociálneho poistenia sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní. Všeobecný predpis o správnom konaní sa nevzťahuje ani na konanie vo veciach starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom.

Konaním vo veciach sociálneho poistenia je konanie v dávkových veciach sociálneho poistenia (ďalej len „dávkové konanie“) a iné konanie (ďalej len „nedávkové konanie“). Predmetom dávkového konania je rozhodovanie o dávkach (§ 172 ods. 3 a ods. 4 zákona o sociálnom poistení).

Podľa § 112 ods. 1 zákona o sociálnom poistení dávka sa prizná alebo sa zvýši odo dňa, od ktorého dávka alebo jej zvýšenie patrí, najviac tri roky spätne odo dňa zistenia, že sa dávka priznala alebo sa vyplácala v nižšej sume, ako patrí, alebo najviac tri roky spätne od uplatnenia nároku na dávku alebo nároku na jej zvýšenie, ak sa dodatočne zistí, že sa dávka

- a) priznala v nižšej sume, ako patrí,
- b) vypláca v nižšej sume, ako patrí,
- c) odoprela neprávom alebo
- d) priznala od neskoršieho dátumu, než od ktorého patrí.

Podľa § 112 ods. 3 zákona o sociálnom poistení dávka sa zníži, ak sa zistí, že sa dávka priznala vo vyššej sume, ako patrí.

Podľa § 112 ods. 6 zákona o sociálnom poistení dávka sa odníme, zníži alebo jej výplata sa zastaví odo dňa nasledujúceho po dni, ktorým uplynulo obdobie, za ktoré sa dávka už vyplatila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, prejednávajúci vec ako odvolací súd, sa v plnom rozsahu stotožnil s rozsudkom prvostupňového súdu a v podrobnostiach na jeho závery odkazuje.

Rozhodnutím zo 14. januára 2013 v znení rozhodnutia o zmene z 25. júna 2013 odporkyňa znížila navrhovateľovi starobný dôchodok na sumu 605,30 eur od 18. februára 2013 na základe výsledkov mimoriadnej kontroly mesačných vymeriavacích základov za obdobie 01.12.1998 - 31.10.2011 u zamestnávateľa I.T.E.I., s.r.o. Špačince, pri ktorej bolo zistené, že v rokoch 2000 - 2006 zamestnávateľ navrhovateľa vykázal vymeriavacie základy navrhovateľa nesprávne, vo vyššej sume, v dôsledku čoho bol navrhovateľovi priznaný a vyplácaný predčasný starobný dôchodok a následne starobný dôchodok vo vyššom ako zákonom rozsahu.

Správnosť novo hodnotených vymeriavacích základov v rokoch 2000 až 2006 navrhovateľ nenamietal; je pritom irelevantné, že nebol aktívne legitimovaný podávať opravný prostriedok proti výsledkom kontroly odvodov v spoločnosti I.T.E.I., s.r.o.

Tak ako zákon o sociálnom poistení ukladá zamestnávateľovi povinnosti na účely zistenia správnej výšky poisteného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, zákonnou povinnosťou Sociálnej poisťovne je vyhodnocovať podklady tak, aby bola zistená správna suma poisteného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie. Ak však predsa len dôjde k priznaniu dávky v nezákonnej výške, na účely odstránenia prípadných pochybení zákon o sociálnom poistení, ako predpis verejného práva, v § 112 ods. 3 oprávňuje sociálnu poisťovňu na zníženie neprávom priznanej dávky.

Z ustanovenia § 112 ods. 1 zákona o sociálnom poistení vyplýva, že v prípade ak sa zistí, že sa dávka priznala v nižšej sume ako patrí alebo ak sa odoprela neprávom, potom sa táto dávka prizná alebo zvýši, avšak najviac tri roky spätne.

Naproti tomu zákon č. 461/2003 Z. z. v ustanovení § 112 ods. 2 výslovne oprávňuje Sociálnu poisťovňu znížiť priznanú dávku kedykoľvek, ak zistí, že bola priznaná vo vyššej sume ako zo zákona patrí, a to bez ohľadu na to, z akého dôvodu k priznaniu vo vyššej sume došlo. Odporkyňu pri takomto postupe zákonodarca nelimitoval žiadnou lehotou. Gramatickým výkladom je nutné dospieť k záveru, že ak by zákonodarca mal záujem obmedziť Sociálnu poisťovňu lehotou, v rámci ktorej tak môže učiniť, výslovne by lehotu v odseku 3 ustanovenia § 112 stanovil tak, ako to urobil v odseku 1 pre prípad zistenia, že sa dávka priznala alebo vyplácala v nižšej sume ako patrí. Keďže zákonodarca odporkyni nestanovil žiadnu lehotu na zníženie dávky priznanej vo vyššej sume ako patrí, odporkyňa tak môže urobiť kedykoľvek, keď sa o tejto skutočnosti dozvie. Použitie trojročnej lehoty ustanovenej v rámci Správneho poriadku je vylúčené, keďže na konanie vo veciach sociálneho poistenia sa podľa § 172 ods. 1 tohto zákona nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní (zákon č. 71/1967 Zb. Správny poriadok), pričom v dávkových veciach nie je prípustná obnova konania, námietka navrhovateľa ohľadom iba trojročnej lehoty na zníženie dôchodku nie je dôvodná.

V súvislosti s namietaným princípom právnej istoty, odvolací súd dodáva, že starobný dôchodok navrhovateľa nebol znížený spätne, ale do budúcnosti, až odo dňa nasledujúceho po dni, ktorým uplynulo obdobie, za ktoré sa táto dávka už vyplácala.

V danom prípade preto nejde o osobitný spôsob obnovy konania.

Aj odvolací súd na základe vyššie uvedených dôvodov považoval rozhodnutie odporkyne za súladné so zákonom a preto rozsudok krajského súdu potvrdil (§ 219 O.s.p.).

Keďže navrhovateľ nebol v odvolacom konaní úspešný, nebola mu priznaná náhrada trov odvolacieho konania.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu opravný prostriedok nie je prípustný.